

38.

1135075
DEG. 100. 189
201908963

773

N É H A I
TEKÉNTETES, NEMZETES, VITÉZLŐ
T O L N A I
F E S T E T I T S J Á N O S

Ú R N A K
A'
TEKÉNTETES NEMES SOMOGY VÁRMEGYEI
FELKELŐ EZERED'
SZÁZADOS KAPITÁNNYÁNAK
T Ö B B
TEK. NEM. VÁRMEGYÉK' TÁBLA BIRÁJÁNAK,
'S a' folyó Esztendő' Szent Iván' Havának tizennegyedikén
A' Győri véres ütközetben történt elestének

Dunántúli Tudományos Intézet
PÉCS

E M L É K E Z E T E,
M E L L Y E T,
TÖBB MÉLTÓSÁGOK', 'S EGY SZÁZAD
FRIMONT HUSZÁR VITÉZEKNEK JELENLÉTÉBEN
TOPONÁRON TEK. NEM. SOMOGY VÁRMEGYÉBEN
SZENT ANDRÁS HAVÁNAK NYOLCZADIKÁN
M DCCC IX,
H I R D E T E T T
H O R V Á T H J Á N O S
RUDINAI APÁTUR 'S WESZPRÉMI KANONOK.

A Dunántúli
Tudományos Intézet
által őrzött leltét.

WESZPRÉMBEN,
SZÁMMER KLÁRA' BETŰIVEL.

Leltár ~~6502/94~~ 94 9t.

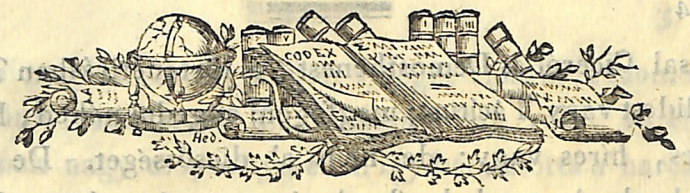
6503
Leltár 6502/95

TERENYTES, NEMZETES, VITAZLO
TOLNAI
BESTBETS JÁNOS
ÜR NAK

*Illy Haza szeretet vitt vólt Kremérdhoz
Három száz Fábúst érdem' Oltárdhoz,
Oh! tudom, hogy ti is, kik Rigó' mezejin
Csendesen nyugosztok Trácia' réttyein;
Ti is illy szent tűznek égtetek lángjával,
Mikor Nagy Hunyadi vezérlett kardgyával!*

Ányos.

MTA KÖNYVTÁR ÉS
INFORMÁCIÓS KÖZPONT

*Ha elközelgetett a' mi időnk, hallyunk meg
vitézsséggel az Atyánkfiáiért, és ne te-
gyünk szégyent a' mi dicsőségünkön.*

I. Makab. IX. 10.

Nem minden tetteknek adatik jutalomul a' dicsősé-
ség. Egyedül azok a' jeles cselekedetek nevelik nagy-
gyá a' mi becsünket a' bölcsnek, 's ennen szemeink
előtt: mellyeknek véghez vitelében nagy nehézségek-
kel kellete küszködni, 's a' mellyek vagy az emberi
nemnek, vagy a' hazáknak szerencsét szülni termet-
tek. Bár melly nagy elme tündököljön egy öldöklő
szer' kigondolásában, igazságos boszszonkodást ger-
jesztenék mindazonáltal, ha mondanám: hogy ez em-
ber, vagy e' nemzet, dicsőséget érdemlett feltalálásá-
val. A' dicsőség, legalább gondolatom szerint, a'
meszsze terjedt tudományú elméket sem illeti. Légy
bár Arkimedes, érd el Homért, múld fellül ékesszól-

A

lás-

lással Cicerót 's Demosthenest, a' történetírásban Thucydidest vagy Tácitust; megfogom engedni néked, hogy jeles, híres vagy: de nem a' dicsősséget. De még azoknak a' remekelméknek sincs arra jussok, mellyek a' szép mesterségekben a' tökéletességnek legfőbb lép-csőjére emelkedtenek. Elevenedgyen bár meg vésőd alatt a' márvány, szóllyanak ecseted után képeid, szíveket bájjollyanak együgyű, édesen ömledező hangja-id; kedvességet, becsületet ugyan találsz, de nem dicsősséget.

A' dicsősség az egekben a' Fővalóságot illeti. A' földön az erkölcsnek, a' hasznos, a' nagy, a' jól-tévő, a' tündöklő, a' bajnoki erkölcsöknek bére, tulajdona. Annak a' kegyes Fejedelemnek, a' ki ország-lásának zivataros idejében is fáradhatatlanul munkál-kodik alattvalóinak boldogíttásában. Annak az álha-tatos alattvalónak, a' ki életét is kész polgártársaiért feláldozni. Annak a' népnek, melly készebb szaba-don meghalni, mint rabszolgaképp' élni. Nem Czé-zárnak, nem Pompéjnak, hanem Regulusnak, Ká-tónak tulajdona. — De mit? e' pogányok' példái-nak közepette elfelejsem-e a' jámbor Makabeus Ju-dást, a' kit a' szép erkölcsök mellett, mellyekkel felékesítette volt, olly bajnoki lélek elevenített, mel-lyet sem a' veszély, sem a' halál meg nem réttenthe-

tett;

tett: 's még akkor is, midőn seregét eloszolva szomo-rúan látná, azokat, a' kik megmaradtak vala, az el-lenségnek nagy csoporttya ellen így bátorította a' harc-zára: *Távol légyen, hogy e' dolgot cselekedgyük, hogy el-fussunk előttök: és ha elközelgetett a' mi időnk, hal-lyunk meg vitézséggel az Atyánkfiáiért, és ne tegyünk szégyent a' mi dicsőségünkön. Megsúlyosodván a' harcz, és elhúllának sok sebeselek, Judás is elesék, a' többi pe-dig elfutának.* a) Bizonyyára ha amazok, Judás Ma-kabeus is dicsősséget érdemlett. Azt hirdetik Israel' népének könnyei, mert: *síratá ötet az egész Israel' népe nagy sirással, és sírnak vala sok napokig.* b)

Így esett el, a' súlyos harczban Győr' mezején a' mi Jánosunk is, Tekéntetes Tolnai Festetits János Százados Kapitány Úr, több Nemes Vármegyék Tá-bla Birája. A' vérmezőn Vitéztársai keserű könnyek-kei áztatták ellankadt tetemét, elestének hirtelen gyász-ba borította szerelmes Hitesét, Nagy Méltóságú Roko-nit; megsebesítte Barátinak szívét: bánatot indított min-den esmérőseiben. Még ma is kedves emlékezete, va-lamerre nézek, mindenütt a' bús érzéseket újjítja. Nem kétes jelei ezek annak, hogy boldogult Festetits Jánosban nem közönséges Férfiú, hanem egy jámbor, 's derek Vitéz esett el férfiúi zsengejében: a' kinek,

a) I. Mak. IX. 19. b) I. Mak. IX. 20.

Dacskál Tudományos Intézet
P. E. C. S.

ha az idő, a' végzés, ama nagy lelkeknek tökéleteségeit elérni nem engedte is, de azoknak ösvényéről soha el nem tévedt. Ugyan azért, valamint életében becsület, dicséret követte: úgy halálával, a' dicsőség' Templomába a' Vitéz Makabeusok' sorában méltán helyhezttették. És az igazság mellett, hogy nem sokára ismét feltaláljuk őket: bús pár, 's szomorú rokoni, ez légyen vigasztalása keservetőknek, mellynek enyhítésére hizelkedés nélkül elmondhatom én is: hogy a' boldogult Vitéz Férfiúnak Élete dicséretes, Halála dicsőséges volt.

* * *

Ha érdem volna a' nagy születés, fényes származásán kezdeném a' boldogútnak dicséretét. Mutathatnék az ő Nagy Méltóságú Őseiből, 's most élő Rokoniból nagy hadi Vezéreket, nagy polgári Tisztviselőket, nagy Törvénytudókat, olly nagy Férfiakat, kik a' Királyért, 's Hazáért vagyonokkal, életökkel örömet áldoztak. Azonban ez a' fény, hasonló a' holdfényhez, melly nem önnön magából sugárzik, hanem a' naptól kölcsönöztetik, 's bár mennyi fényt vesz is, homályos test marad önn' magában. — Ha a' szerencsés emlékező tehetség, ha a' mélyen beható elme nem a' természetnek ingyen való ajándéki volnának, ezek is tárgyai lennének szép lelkében dicséretemnek. De

or. XI. Jak. I. 27. mi-

mivel egyedül a' szép erkölcsökkel tündöklő lélek az, melly a' maga fényével ragyog: azokat keresem én is inkább fel az ő életében. 'S minthogy azt hosszas volna egészen rajzolni, csak azokat a' vonásokat válogatom ki, mellyek magok is elegendők őket a' legszebb, 's legdicséretesebb ábrázatban festeni.

Semmi sem alkalmasabb szépíteni az embernek lelkét a' Vallásnál. Ez emeli fel az embert a' földnek porából a' legfelségesebb tárgyokig. Ez leghatalmasabb ingere az emberi 's polgári tiszteteknek. Ez legerősebb záloga annak, hogy szavunktól, cselekedetinktől, 's gondolatinktól távol vagyon minden tettetés, képmutatás. 'S azokban a' szívekben lakozik egyedül, mellyek minden tiszteteknek, 's kötelességeknek teljesítésére a' törvény', 's a' Fő Valóság' tekintetéből hajlanak. c) Igaz ugyan, hogy semmi sincs inkább elrejtve a' szemek előtt, mint az emberi szív, sem semmi nem nehezebb, mint a' cselekedeteknek ingereit feltalálni: azonban, ha azt a' hűséget tekintem, mellyel a' boldogult Férfiú az ő tisztinek megfelelt; ha azt az alázatosságot nézem, 's a' tiszteletet, mellyel az Úr' Oltára előtt állott, ha a' templomot, mellyet minden költség kéméllés nélkül az Úrnak emelt; megvizsgálom; nem mondhatok egyebet: hanem hogy mind

ezek

c) Jak. I. 27.

ezek az Isten eránt vonzó szíves tiszteletből, igaz szeretetből származtanak. De miképpen is lehetne zavarosabb kútfőt gyanítani, olly lélekben, melly egy Festetits Lajos, 's egy Farkas Kristina Aszszony által, a' bölcsőtől fogva a' leggondossabb szorgalommal formáltatott. 1781-dikben jövév e' világra, alig kezdetek csirkázni lelkében az ész' sугarai, nagy szülőinek, a' kik tudták, hogy az ifjú az ő útja szerént, midőn megvénhedik sem távozik attól d) fő gondja vólt: hogy gyenge szívébe a' vallásnak, 's a' szép erkölcsöknek magvát hintegessék: 's a' természetnek esmérete által az Alkotóhoz felemeljék. Ó! mit nem remélhetni egy szívtől, mellyben érzéssé lett, mellyben templomot emelt magának a' vallás? Bizonyára a' szép erkölcsök is abban választandgyák lakóhelyöket.

Elhagyván az atyai házat, Magyar Ország' egyik Fő városába, Pestre méne János, lelki tehetségeit tökéletesíteni: éppen az időpontban, mellyben minden atyai szív reszketve bocsátotta szeretete' zálogát a' nagy világba: azon időpontban, mellyben a' századik, a' legjobb tehetségekkel ajándékozott Ifjú is alig állotta ki nehéz próbáját az ezerféle késérteteknek, mellyekkel a' világ' fő városi ostromollyák az ifjúi szívet; 's a' századik' is alig tud korcs, romlás, ártatlanságának

kára

d) Péld. Besz. XXII. 6.

kára nélkül megtérni Szülői' kebelébe. Nem kevésbb aggodalommal adták által ötét Szülői a' Fő városnak, a' minden erkölcsök', 's gonoszságok' gyülekező helyére. Hajh! mennyi veszélyek fenyegetik itt az ártatlanságot a' társok között, a' magánosságban, a' tánczó palotákban, a' játékszínekben! Ó! hány Ifjú a' kevés örömeiket, 's múló gyönyörüségeiket jaj sóhajtsókkal, 's kinos gyötrelmekkel fizette! — Jánosnak szívében erősb volt a' jóság' szeretete, gyökeresebb a' tökéletes erkölcs, minthogy mind ezen bűbajok el-tántoríthhatták volna a' törvény' ösvényéről. — Kétség kívül a' Bölcsnek sугarlása hatotta meg lelkét: *Mennyen bé a' tudományhoz a' szíved, és a' füleid a' tudomány' igéihez* e) mert „a' jó tudomány kedvessé tesszen” f) mert „a' tudomány által megtelnek a' tárházok minden drága és szép marhával.” g) 's míg más megcsalódott, szerencsétlen Ifjak az érzékenységek' kielégítése után lázzodtanak: az ő vágygyai a' nyelveknek, a' természetnek, a' főbb tudákosságnak felségesbb titkaiba törekszenek. Nagy tudományok! Ó! be hasznosok vagytok ti nem csak az emberi elmének, de a' szívnek tökéletesítésére is. Ám midőn amannak legjelesbb ereit kifejtitek, 's minden nagy 's mélységes

B

—

e) Péld. Besz. XXIII. 12. f) Péld. Besz. XIII. 15. g) Péld.

Besz. XXIV. 4.

dolgokra elkészítették; elvonnyátok a' szívet is, az érzékenységeknek ezer tarka bálványtól. Meg nem nyugodott itt Jánosnak nagyobbra törekedő elméje: az Ausztriai Birodalom' fő városába siet. Nem mintha Hazánk a' szükséges, 's hasznos tudományokból kiszűkült volna, nem hogy ott hivalkodva gyönyörűségek között töltse napjait, hanem hogy az embereknek, 's nagy világnak esméretében gyarapodgyon. A' hol is egyetemben az emberi életre leghasznosabb tudományoknak kincseit gyűjtögette: annyira, hogy midőn Tanítóitól búcsut venne, ő benne nem csak szorgalmatos tanítványokat, hanem tudós társokat, 's baráttyokat fájlalnák. Megesmérvén a' nagy városoknak íztelen örömit, az ő szíve csak a' mezőre vágy: fussatok, mond, tölem tí város kedvelte szokások, én bús tömlöczczét fútván a' czifra falaknak csendes Tuskulumomba menekszem. Hajdan az ifjú világ, ártatlan, milly szabad, 's víg volt lakván együgyű mezőket. Itt nyílnak legszebb örömök szívünknek elébe, 's friss édességekkel itattyák. Ó! bár esmérné a' holdogságot az ember. A' természet, ez édes Anyánk, azt nem rejtette setét városba zárok alá el, a' szabad, és nyílt síknak ölében minden vágyó szív' számára mosolygva virágozik. Éljetek, éljetek. — Megtért a' városokból János az együgyű természet' ölébe:

azt bőv tudománya után szépíteni, 's csendes lakosait boldogabbá tenni. Sok példákkal erősítve lévén az igazság: „A' ki a' maga földét műveli, magas gabona asztagot rak” h) és megelégedik kenyérral i); előtte lévén az is, hogy „a' ki hamissan elnyomja a' szegényt, hogy megsokasítsa az ő gazdagságát, szűkölködni fog” k); nem felejtven a' tilalmat „ne tégy erőszakot a' szegényen, mert szegény, se meg ne rontsd a' szűkölködőt.” l) Ne illessed a' kisdetek határit, és az árvák mezejébe bé ne menny, mert az ő szomszédgyok erős, és az megitéli ellened azoknak ügyét” m) 'S által veri azokat, kik annak lelkét által verték” n); nem nyomorgatás, nem sanyargatás, hanem okos rendeletek — mivel a' bölcsességgel épül a' ház, és az okossággal megerősödik o) — és takarékoság által nevednek jövedelmei. Tí! a' kik Toponári, 's Gálosfai Uradalmait jobban megszemléltétek, tanúi lehettek állításaimnak. — Eltelve lévén az igazságos érzéssel, hogy jobbágygyai nevelik veretékökkal Kenyerét, sértetlen örzé jussait, 's mint embereket, 's polgárokat becsben tartya, 's javokat munkállyá. Jertek ide hűséges alattvalók! mondjatok igazságot elhunyt Uratoknak

B 2 ham-

h) Sir. XX. 30. i) Péld. Besz. XII. 11. k) Péld. Besz. XXII. 16. l) U. O. XXII. 22. m) U. O. XXIII. 10. 11. n) U. O. XXII. 23. o) U. O. XXIV. 3.

hamvaira. Nem annak kegyessége volt-é, a' mi titeket szerencsésbb állapotba helyezettett? Nem az ő kölcsön pénze volt-é, a' mi titeket nyomorúságtokból kiemelt? Nem oda törekedett-é nemes szíve, hogy titeket, minden helységekben iskolákat nyitvatván, az erkölcsökben is tökéletesbítsen? — Azonban titeket szóllítlak inkább, kik barátságában részesek voltatok, 's nemes szívét közelebből esmértétek. Nem a' nyílt, egyenes, színezetlen gondolkozás váltotta-é őtet a' közcsoporttól? Nem mivel, nem mozdított, nem véd semmit tudva, a' mi a' tisztekekkel ellenkezik: azért nem is titkolódik, nem is csalóka dolgaiban. Tisztinek nézi, esméri nyilván egyenesen munkálkodni. Ellenességét éppen úgy fogadni mint barátját, 's jelenlétében reá, dicséreteket halmozni, őtet forró hajlandósággal, szeretettel biztatni; nyilvánvaló, alacson, nemtelen tettetés, 's akármely becses legyen is e' mesteriség a' világ' szemeiben, valóságos csalárdság. Nem ilyen ábrázatban rajzolja-é a' Bölcs a' legveszedelmesebb ellenséget? „*ajakival édesget az ellenség, és szívében incselkedik, hogy verembe ejtsen téged. Szemeivel könyvez az ellenség, és ha időt talál, a' vérrel meg nem elégedik, 's ha a' nyomorúságok jönnek reád elsőnek találod ott őtet, és mintha segéttő volna a' talpaid' allyát megássa. Fejét mozgattya, és kezeivel tap-*

sol,

sol, és sokat süttogván, elváltoztattya ábrázattját. p) János ezzel a' rütsággal magát nem mocskolta. *1088*
— non Az Igazság' szeretete, a' szoros pártatlanság is az ő vonásai közé tartoznak. Az ő itéletei sem nem pusztán udvariáskodások, vagy sima hizelkedések, mellyek által sokan másokat megvesztegetni, vagy lekötöni: sem nem keserű mocskolódások, mellyekkel sokan gyűlölségöknek, irigységöknek, boszszúállásoknak áldozni szoktak. Nem, hanem az ő értelmének, szívének itéletei, mellyeket előre jól meggondolt, jól megfontolt, 's a' szeretet' törvényei szerént hozott: mellyek nem a' hevességnek, vagy elragadtatásnak első szempillantatiban: hanem hosszabb hányás vetés, csendes elmélkedés után születettek. Valamint kívánta az Úr: *minékelötte nem kérdezkedél, ne szidalmaz senkit, és midőn megkérdetted, dorgáld meg igazság szerént. q)* Ő a' bölcsességet, a' derék erkölcsöt akárhelyben találta mindenben becsülte. De az esztelenséget a' gonoszságot is a' maga nevében szóllította. *Nem is jó az itéletben a' személyre tekinteni. r)* A' mennyire lehetséges, azt ugyan szeretettel fedezgeté, mindazáltal sem barátság, sem szövetség, sem rang, sem czím, sem hír, sem tekintet arra nem bírhatták, hogy

az

p) Sir. XII. 15. 's a' t. q) Sir. XI. 7. r) Péld. Besz.

XXIV. 26. Péld. Besz. XXIV. 26.

az igazágtalanságnak szószóllója legyen, az alacson-
ságot oltalom alá vegye: tudván, hogy *a' kik az isten-
telennek azt mondják: igaz vagy: megátkozzák azokat
a' népek, és megutállyák azokat a' nemzetek.* s) Azon-
ban később a' szemrehányást viselni, hogy kéméllve
ítélt, — ez a' szép tulajdonság bélyegezi a' becsüle-
tes szívet — mint a' gondolatot, hogy keményen, sa-
nyarún bíralt. 'S valamint mások' dicséretét, avagy
gáncsolását, még meggyőződve nincs, csupa tezczetes-
kedésből alól nem írja; valamint sem arany, sem ezüst,
sem a' legfentebb hízelkedések szívet meg nem vehe-
tik; szint' olly mentt az olcsárlás, gáncsolódás' lelke-
től; szint' úgy őrizkedik a' gyalázatos szokástól, min-
dent a' maga kormos, 's nevetséges oldaláról szem-
lélni, mindenütt hibákat, fogyatkozásokat kémlelni,
minden felől rejtett, gonosz szándékokat gyanítani,
's e' szerencsétlen gyors tehetségben az éles látású es-
mérőnek, 's bírónak nevét, hírét keresni.

Nézd őt' a' társasságokban, úgy beszéll, a' mint
gondolkodik, úgy cselekszik, a' mint beszéll. Sem
képmutatóvá, sem hazuggá nem alacsonodik. *Utála-
tosok is az Úrnál a' hazúg ajakak.* t) Nem érez kü-
lömbet, nem örül, nem szomorkodik másón, mint a'
mit

s) Péld. Besz. XXIV. 24. t) Péld. Besz. XII. 22XX

mit minden jámbor Férfiú azon helyhezetben érezni
szokott, és a' min, minden igazság', 's jóság' baráttya örül,
vagy búsong. Az ő hajlandóságai, kívánságai, gon-
dolati, feltett céljai jóltévők, 's ártatlanok. Az ő bel-
seiben igazság, jó rend uralkodik: azért is bátran e-
gyezteteti szavait gondolataival.

Végbe viszen mindent hivatalyában, a' mit mint
tanácsadó, előjáró jónak nevez. Semmit sem dicsér,
a' mit dicséretre méltónak nem állít: 's az ő tettei,
's példája nyomják az ő dicséretére az igazság' pecsét-
tyét. Semminémű helyhezetében nem változik, ugyan
azon baráttya az igazságnak, 's jóságnak; ugyan azon
ellensége az esztelenségnek 's gonoszságnak.

Illy jeles tökéletességekkel volt felruháztatva
Vitéz Hazánkfia. Illy derék gondolkozásokkal volt te-
le szép lelke. Illy szép cselekedetekkel gazdagítva if-
júi élete. Ó! milly remények hullottak el egyszerre
zsengéjökben! Ó Haza! a' te oltárodon húnyt el a' Di-
cséretes dicsősségesen.

Mennyi veszélyekben forgott legyen Honnyunk,
tudgyák, a' kik olvasták annak történeteit. Bátran
mondhatni, hogy majd nem nyolcz századokig a' szün-
telen-

telenvaló véres háborúknak küzdő piaczeza volt. De bár melly borongó volt is annak ege, a' veszély, melly nem régiben fenyegette, sokkal meghalladta amaz rettenetességével. Ám ez a' Fejedelmek' legkegyesbbikének Királyi Székét is kérlelhetetlen negéddel, 's dühösséggel kezdte ostromolni, mellynek árnyékában olly csendesen 's boldogúl nyugodott nemzetünk: mert minden ősi szabadságainkat, 's bölcs törvényeinket, mellyek alatt olly sok ideig virágzott a' Magyar Haza, szerencsések voltak, oltalmat találtak minden polgárjai; felforgatni, elnyomni, sírba dönteni készült. Hogy hajdan a' veszedelmekben a' Király, 's Haza eránt olly hűséget, buzgóságot mutatott a' Magyar, mellyel a' világnak minden nemzetségével vetélkedett, ha fellül nem múlta; nem lehet tagadni. Ha én halgatnék is, szóllanak, Várna', Kenyér', Mohács' iszonyú mezei. Szóllnak itt gyászos sírhalmi Öseinknek, kik az ellenségre kikelvén Honnyunkért, érette vitéz vörökkel adóztanak. Csak vajha! azt is ne kiáltoznák a' világ' füle' hallattára: nézz e' térre, 's tanully már egyességre Magyar nép. Ha tagadnók, is büszkén mutogatták a' régiebb századok a' Hunyadiakat, Báthoriakat, Nádasdiakat, Kinisyeket. Mutogattya Vezekény édes Hazánk' igaz Fiainak, négy Eszterháziainak dicső esetöket: kiknek egy nap, egy ütközet lát-

ta halálokat. u) Ha tagadnók is, a' régi idökből a' mostani korig zeng, a' nagy Zrinyinek lelkesítő hangja Sziget' kapujánál. „ Deli férfiak, hív fegyveresim, kik vélem Hazánk' védelmére kelvén, Márs' vérző mezején éhségre, melegre, hidegre, szomjúságra, 's kemény munkára tanultatok. Eljött imé! a' mi dicsőségünk' napja; Hazánkért, édes Hazánk' földén szálllyunk még egyszer szemközbe a' halállal. Hadgy ontsa pogány kard vérünket; csak másoktól szünnyön meg. Hazánk'nak életet így szerzünk. Rólunk minden idö pompás hangal fog szóllani, hogy nagy szívvel

n) Vezekénynél Bars Vármegyében 1652-dik esztendőben a' Törökökkel történt ütközetben *Eszterházy László* Sopron Vármegyei Fő Ispán, Pápai Kapitán 24 sebekben, *Eszterházy Tamás, Gáspár, Ferencz*, együtt végezték dicsőségesen életöket. A' hol is a' négy Bajnoknak oszlop emeltetett ezzel a' fellülirással:

Fatalis sanguini Esztoradum Mars turcicus.

Erravi! voluit fatalis esse, non fuit.

Quia Viros, quos necuit, non totos exstinxit,

Hic tergemina Rosa Eszterházya effloruit in novam purpuram,

Quatuor Heroum sanguine rigatam

Ergo Martius hic campus est, quem non sola jam habet Roma

Heroibus Eszterháziis debet Hungaria.

C

Nagy

vel harezolván Hazánk mellett, nem sajnáltuk testünket vetni sebekre, 's éltünket halálra. Rómának ezután nem irigyl meg Honnyunk Deciust. Rajta Vitéz Magyarok! magam legelőre menendek, méltóságos halált keresek ezernyi sebek közt. Mennyünk! x) Hajh! milly' dicsőségre méltó az olyan szív, melly a' vad halálra nem hajtván, egy nyereségének tarttya, életével halhatatlan hírt vásárlani. — Úgy vagyon, minden század látta a' Magyarok Királyához, Hazájához való tántoríthatatlan hűségét, 's rettenthetetlen vitéz lelkűségét.

Nagy Szombatban Szent András Havának 26-dikán, ugyan azon esztendőben temették el a' nagy lelkek' borítéki fényes pompával. Négy özvegy, számossabb árva-késérték zokogva: azok felejtethetlen párjoknak, ezek édes Attyoknak gyászos koporsójokat! — Ezen ütközetben Eszterházy János, 'Sigmund, Miklós, és Sándor is jelen voltak. Kazy Hist. Lib. VII. 163. old. Andreae Lehotzky Stemmographia. I. Familia Eszterházy de Galantha 11. old.

x) Istvánfi lib. XXIII. — Erre a' búzdított beszédre mutat Palma Notitia Rerum Hung. Parte III, 80. old. ezen szavaival: VII. Sept. Zrinius, cum residuis sociis ad vincendum aut gloriose occumbendum antea animatis ex arce egressus: „az az: Sept. 7-dikén Zrini, maradék fegyveresivel, kiket előbb arra lelkesített, hogy vagy győzzenek, vagy dicsőségesen hallyanak meg, kikele a' várból.”

A' mi Századunkról, akár mit itéllyen az irigység; a' hűség, a' vitézség még ma sem aludt el a' Magyar szívekben. Alig kezdé hangzani a' legjobb Fejedelemnek, 's a' közelítő veszedelemre megrettent hazának panaszsza, im! a' tisztos vén, a' tüzes ifjú, a' buzgó gazdag, a' jámbor szegény, fegyvert ragadnak, paripákra ülnek, 's elszánt nagy lélekkel elébe nyomúlnak a' halálnak. A' Hazát rebegi a' csecsemő. A' Hazát emlegeti az ifjú Jegyese' karjain. A' Hazáért köszörüli kardgyát a' Férfiú. A' Hazát sóhajtva adgya ki lelkét, a' megaggott vén. — Közönséges jelző: „Ha elvan végezve, hogy elveszszünk, jobb léssen ezen nagy romláshoz nyomorútt testünket csatolni, 's dőlő Hazánknek megnyílt sírjába teríteni, mintsem élni tovább, 's pusztulását szemlélni, 's elenyésztét arany szabadságunknak. Nézd csak a' Haza' oltárát: ez oda ezüstyét, arannyát, amaz barmait, más deli paripáit; más termékeny mezeinek gazdag gyümölcseit, mindent mindent vetélkedve visznek áldozatul. Hirdetni fogja ezt a' késő kornak Hazánk' törvény könyve. Hirdetni fogják eltűntünk után, a' már igazságosbb történet irások.

Nem volt utólsó e' nagy lelkű Hazafiak között boldogútt Festetics János. Ám lásd csak: tizen-négy vitézt visznek a' csata' mezejére, tizen-négy ajándék

paripáji. Lásd, milly' bőkezűséggel ajánlja gabonáját a' fegyveres seregek, hogy kedvet csüggesztő éhséget ne látna. De fellül mülly mind ezen áldozatait az a' bajnoki eltökélés, mellyel saját életét adgya áldozatúl. Éppen ez idő pontban lépett volt néhai Gróf Festetics Péter' Méltóságos ifjú Özvegygyével, született Szalabéri Horváth Erzsébeth Aszszonysággal, házasságos szövetségre, 's azonnal kiált a' Haza: Fegyverre vitéz Fiaim! — A' kik már kóstolták az elválás' keservét, érezhetik, minő szózat vala ez az ifjú Jegyeseknek. De Jánost sem a' szép társaságnak kellemei, sem a' szeretett Hölgynek keserű könnyei nem tartóztathatták hazafiúi tűzében, Királyáért, Hazájáért e' sanyarú áldozatra is kész. Mennyi sanyarúságokkal legyen öszve köttetve a' Haza' Védőinek élete, nem esmérletlen előttünk. Hideg, hőség, szomjúság, éhség, álmotalanság, éjjeli nappali nyúghatatlanság, a' Mársnak késérői, de mind ezek is, — mert mindent meggyőz a' szeretet — csekély áldozatok szemeiben a' Hazáért. Együtt türve fegyveresivel, enyhíti bajjaikat: férfiúi szívet mutatván zúgolódás nélkül, tanítja Vitézeit az álhatatosságra: 's jótéteményeivel meghódítván szívöket, kegyességgel készített útát abba búzdításainak. — Azonban már közelget az ő dicösségének napja, Szent Iván Havának 14-dik napján, mellyen már készen állottanak a' Haza' Vitézei,

az

az oda nyomúlt ellenségre rohanni; jel adatik a' harcra, harsog a' trombita, reczegnek a' dobok, bömbölnek az ágyúk, hull az ón zápor, öszve kap a' két had, 's mint mikor a' felhők' kebeléből a' földre mennykövek hullnak, záporként szörnyű rémülést szórva halállal, és komor éjszaknak dúló szele, a' mikor indul, a' hegyek' oldalain álló tölgyfákra szakadván, dönt, tör, 's fák iszonyú ropogással földre kerülnek. Így csatáz a' két öszve csapott erő.

Hány indulattal kelletik e' kétes szempillantásban tusakodni a' vitéznek önn' magában! — Elébe áll az Élet minden gyönyörűségeivel, 's azokkal az örömekkel, mellyek között folydogál, mellynek édes szokásától tán ezennel egy szál kard elfogja választani. Elébe lép a' Halál borzasztó képében, azokkal a' hosszas vonaglásokkal, azokkal a' kínos fájdalmakkal, mellyekkel a' halandónak legszebb reményeit, legnagyobb czéllyait sírba dönti. Elébe viszi a' megemlékezés szívének legkedvesbb tárgyait: azt a' hív Jegyest, a' ki a' szíves részesüléssel örömit kettőztette, 's bajjait enyhítette: azokat a' szeretett magzatokat, kiknek boldogsága az ő kezeiben vala letétetve. Elébe hozza a' képzelődés azt a' szomorú gyászt, azokat a' bús zokogásokat, azokat a' keserű könnyeket, mellyeket majd halála szülni fog. Mit mondjak vallyon

a'

a' nagy Férfiúról, a' ki mind ezekre nem lankadván, vidám ábrázattal megy elébe annak, ki ezer mesterséggel törekszik Honnyára, 's a' halált látván, bátor hangon azt tudgya mondani: „Barátim! ezt a' napot ne úgy nézzétek, mint életemnek végét: hanem mint szerencsém' kezdetét, 's az én dicsőségem' bétellyesedését. Én Hazámat győzödelmeskedvé, Spártát megáláztatva, Görög Országot a' rabszolgaságból megszabadítatva hagyom el”? y) — 'S azt mondván: „inét négy lépésre meghalok: de hálá! hogy a' Királyomért adhatom életemet”? z) örökre behúnnya szemeit? — Csalhatatlan tanú bizonyosságát mutogattya szavaiban, cselekedetiben annak: hogy a' Haza' szeretete legerősebb érzés nagy lelkében: 's minden igaz becsülője a' nagy erkölcsöknek, méltónak ítélendi arra, hogy dicsőséges Férfiai, koszorús Fiai közé számlállya a' Haza. — Jánosnak sem kevesbbé kellett küszködnie e' lankasztó láttatokkal, őtet sem kevesbbé kecsgettette az Élet, őtet sem kevesbbé rémíthette a' Halál, az ő lelke előtt is ott állott — — De halgatok, félvén annak újra felszaggatni sebeit, kinek szíve szomorú elesttén legerősbben vérzik. Azonban e' zivatar-

nak
y) Thanatologie, oder Denkwürdigkeiten aus dem Gebiete der Gräber. Von Hacker III. Theil. Seite 173. Epaminondas. — z) Ugyan ott S. 174. Herzog von Luxemburg.

nak közepette paráncsolatot vesz a' megtámadásra, nem rettentí nagy lelkét semmi veszély: „Bajra vitéz Fiaim! Honnyunkéit halni dicsőség; a' Magyarok' volt Istene él még”, így szólott: 's rontani repül. De vitéz tüzét nem onthatá a' Haza' ellenségére: ám egy püska golyóbis dicséretes életének szép fonalát elszakasztotta, 's össze zúztá a' szívet, mélyben a' Haza' szeretete olly tisztán lángolt. — Elesett! Elesett! 's gázolt véreben az ellenség' csont halmi között nyugszik a' dicsőség' ölében. a)

Nyugodgy édes Hazánk' czimeres Fia! Nyugodgy! terjedgyen reád az Egek' áldása. Majd ha a' végső napon a' trombita' rettentő hangja felrezzent porunkból, elédbe sietünk ölelni, 's meghálálni nemes esetedet. — Méltóságos Jegyes! szüntesd el szomorú nyögésedet, töröld le a' keserű könnyeket. Elesett ugyan a' te hív párod, de fején maradt borostyánnya. Te büszkélkedhetsz méltán a' te vitézedben, dicseked-

hetsz

a) A' többi elesttekkal együtt, ő is a' csata' mezején volt eltemetve, míg nem Tek. Szalabéri Horváth Imre Ur, több Tek. Nemes Vármegyéknek Tábla Birája, elesttének helyére vezetettvén a' holtakat felásotta, 's szeretett Sógorára bizonyos jelekből reá esmért, 's Pannonia' Hegyére felvitetvén tetemét, illendő Egyházi pompával egy holnap múlva újra eltakarítottatta.

hetsz áldozatodban; mert a' mi életednél is kedvesbb volt: Hősödet, tetteid a' Haza' Oltárára. Pompa gyanánt hordozd nagy Nevét mellyeden. Pá' helyett fog szolgálni néked ez a' drága ereklye minden ügyeiben. — Vigasztalódgyatok ti is Nagy Méltóságú Rokoni. Az ő dicsőséges elhúnytta nevelni fogja a' ti fényes Házatoknak díszét. Méltóvá lött ő a' ti Őseitekhez, 's ti hozzátok. — Ti pedig Hazámnak virágzó ifjai! Jertek, 's nyomjátok szép példáját lelketekbe. Tanúljatok dicséretet szerézni erkölcstökkel, 's dicsőséget halálatokkal, a' Hazáért megvetvén éltetöket. Tanúljátok meg sírjánál: hogy így kell megfizetni a' régi adósságot a' Hazának.

